

ترتیبات منطقه ای حمایت از حقوق بشر در آسیای شرقی و جنوب شرقی

دکتر سید علی سادات اخوی ali_sadatakhavi@hotmail.com

استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

محمد علی انواری ali.anvari84@gmail.com

کارشناس ارشد حقوق بشر دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۰/۴/۱

تاریخ دریافت مقاله: ۹۰/۱/۲۴

چکیده

امروزه اهمیت وجود نظامها و ترتیبات منطقه ای برای حمایت از حقوق بشر، آنچنانکه در قاره های اروپا، آمریکا و آفریقا مشاهده می شود، کاملاً آشکار است. عموماً میان کشورهای واقع در یک منطقه ی جغرافیایی، انسجام عمیقتری به لحاظ فرهنگی، اقتصادی و سیاسی وجود دارد. این امر سبب می گردد تا کارکرد نظامهای منطقه ای حقوق بشری به لحاظ اجرای قواعد و اصول حقوق بشر در آن منطقه، با مشکل کمتری مواجه گردد. با این حال هنوز در پهناورترین قاره جهان یعنی آسیا، فقدان چنین ساز و کاری به وضوح احساس می گردد. دولتهای این منطقه، به رغم انجام اقدامات گوناگونی که به تازگی در زمینه ی ارتقای جایگاه حقوق بشر در آسیا انجام داده اند، هنوز فاصله نسبتاً زیادی را تا دستیابی به یک نظام منطقه ای جامع و مستقل در زمینه ی حقوق بشر پیش رو دارند. مقاله ی حاضر با تمرکز بر حوزه ی آسیای شرقی و جنوب شرقی، در پی آن است تا در قالب دو بخش اصلی، نخست آنچه را که از نهادها و اسناد حقوق بشری (اعم از دولتی و غیردولتی) در این منطقه وجود دارد بررسی کرده و سپس به شناسایی علل عدم شکل گیری یک نظام منطقه ای منسجم در میان کشورهای این ناحیه پردازد.

واژه های کلیدی: حقوق بشر، نهادهای منطقه ای حمایت از حقوق بشر، آسیای شرقی و جنوب شرقی.

مقدمه

امروزه همکاریهای بین المللی نقش بسیار مهمی در جهت نیل دولتها به اهداف و مقاصد خود ایفا می کنند. در این میان تأثیر نقش همکاری های منطقه ای به دلیل انسجام و هماهنگی بیشتر میان جوامع در یک منطقه ی جغرافیایی، بسیار پر رنگتر می باشد. درخصوص مسئله ی حقوق بشر نیز تجربه ی همکاریهای منطقه ای بسیار ثمر بخش بوده است. «دیوان اروپایی حقوق بشر»، «کمیسیون و دیوان آمریکایی حقوق بشر» و حتی «کمیسیون و دیوان آفریقایی حقوق بشر و ملتها» نمونه های برجسته ی این قبیل همکاریها محسوب می شوند. در این میان آسیا به عنوان پهناورترین قاره ی جهان که مهد بزرگترین تمدنهای کهن بشری نیز محسوب می شود، همچنان فاقد هرگونه سازو کار منطقه ای منسجم و کارآمد در حمایت از حقوق بشر، می باشد. در حقیقت نیاز به تأسیس چنین ترتیباتی، موضوعی است که به تازگی در میان برخی از دولتهای آسیای شرقی و جنوب شرقی احساس شده و اخیراً اقداماتی نیز در این جهت توسط دولتهای این منطقه صورت گرفته است.

مقاله ی حاضر با تمرکز بر منطقه ی جغرافیایی آسیای شرقی و جنوب شرقی، می کوشد تا در قالب دو بخش، نخست نهادها و اسناد حقوق بشری موجود در این منطقه، اعم از نهادها و اسنادی که توسط دولتها ایجاد شده اند یا آن ها که خاستگاهی غیر دولتی دارند، را شناسایی و بررسی کرده و سپس در بخش دیگر، علل و عوامل عدم شکل گیری یک ساز و کار منسجم و کارآمد منطقه ای برای حمایت از حقوق بشر در حوزه ی جغرافیایی مورد بحث را تبیین نماید.

بخش اول: نهادها و اسناد حقوق بشری موجود در حوزه ی آسیای شرقی و جنوب شرقی

در این بخش ابتدا نهادهای منطقه ای که در زمینه ی حقوق بشر فعالیت می کنند، اعم از دولتی و غیر دولتی، معرفی می گردند و پس از آن اسناد حقوق بشری موجود شامل اسنادی که توسط دولتها تدوین شده اند و یا اسنادی که توسط سازمانهای غیر دولتی شکل گرفته اند، توضیح داده می شوند.

گفتار اول: نهادهای حقوق بشری موجود در حوزه ی آسیای شرقی و جنوب شرقی**الف: نهاد های منطقه ای بین دولتی**

۱. اتحادیه ی کشورهای آسیای جنوب شرقی (آسه آن)^۱

این نهاد در تاریخ ۸ آگوست ۱۹۶۷ در بانکوک توسط پنج کشور: اندونزی، مالزی، فیلیپین،

1. ASEAN: Association of Southeast Asian Nations (<http://www.asean.org/>)

سنگاپور و تایلند تاسیس شد. سپس کشورهای دیگری شامل برونئی داراسلام، ویتنام، لائوس، میانمار و آخرین آنها یعنی کاموج (در سال ۱۹۹۹) نیز به آن ملحق شدند و بدین ترتیب تعداد اعضاء این سازمان به ده عضو افزایش یافت.^۱ اگرچه «آسه آن» مشخصاً یک نهاد حقوق بشری محسوب نمی گردد، اما از آن حیث که نهادی بین دولتی می باشد، اقدامات آن می تواند زمینه های ایجاد یک نهاد منطقه ای حقوق بشری در آسیا را فراهم آورد. اهداف این سازمان به گونه ای که در اعلامیه ی مؤسس آن بیان شده شامل مواردی همچون تسریع رشد اقتصادی و فرهنگی، حفظ صلح و ثبات و پیروی از اصول عدالت و قواعد حقوقی بین المللی در روابط فی مابین کشورهای عضو می باشد.^۲

یکی از اقدامات مهمی که در چهارچوب «آسه آن» انجام گرفته است، تدوین سندی با عنوان «منشور آسه آن» می باشد. این سند در ۱۵ دسامبر ۲۰۰۸ لازم الاجرا گردیده است. در مقدمه ی منشور، نمایندگان این کشورها باور و اعتقاد خود را به اصول دموکراسی، حاکمیت قانون، حکمرانی مطلوب^۳، احترام و حمایت از حقوق بشر و آزادیهای اساسی اعلام کرده و همچنین تأسیس یک چهارچوب حقوقی و سازمانی^۴ برای «آسه آن» را از اهداف این منشور بیان کرده اند. در نخستین فصل از سیزده فصل این منشور با عنوان «اهداف و اصول» و در ذیل ماده یک که به بیان اهداف منشور می پردازد، تقویت دموکراسی و ارتقای حکمرانی مطلوب، حکومت قانون و ارتقاء و حمایت از حقوق بشر و آزادیهای اساسی با توجه مقتضی به حقوق و مسئولیتهای کشورهای عضو «آسه آن»، مورد اشاره قرار گرفته است. در ماده ی دوم نیز که به بیان اصول می پردازد احترام به آزادیهای اساسی و ارتقاء و حمایت حقوق بشر و توسعه ی عدالت اجتماعی مورد تصریح واقع شده است. مطلب قابل توجه در این منشور، ماده ی ۱۴ آن است که به صراحت به مسئله ی تأسیس یک نهاد حقوق بشر در «آسه آن» اشاره کرده است. این ماده که عنوان آن «نهاد حقوق بشر آسه آن»^۵ می باشد بیان می دارد که: «۱) مطابق اهداف و اصول مندرج در منشور «آسه آن» در خصوص توسعه و حمایت از حقوق بشر و آزادیهای اساسی، کشورهای عضو «آسه آن» می بایست یک نهاد حقوق بشری تأسیس نمایند. ۲) این نهاد حقوق بشری باید مطابق با حدود

1. Akiko Fukushima, "The ASEAN Regional Forum", in Michael Wesley (ed.) *The Regional Organizations of the Asia-Pacific (Exploring Institutional Change)*, New York, Palgrave Macmillan, 2003, p. 77

2. The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration)

3. good governance

4. institutional

5. AHRB: ASEAN Human Rights Body

اختیارات و وظایفی که اجلاس وزرای خارجه ی «آسه آن» برای آن تعیین خواهد کرد عمل کند.^۱

اقدام مهم دیگری که در چهارچوب «آسه آن» انجام پذیرفته است، تأسیس «کمیسیون بین دولتی آسه آن در زمینه ی حقوق بشر» بود.^۱ طی چهل و یکمین اجلاس وزرای خارجه ی کشورهای عضو «آسه آن» در جولای ۲۰۰۸، هیأتی عالی رتبه جهت تهیه ی پیش نویس «حدود اختیارات نهاد حقوق بشری آسه آن»^۲، تأسیس شد. سپس در پانزدهمین اجلاس سران کشورهای «آسه آن» در ۲۳ اکتبر ۲۰۰۹ در شهر «چام هوواهین»^۳ تایلند، اعلامیه ای صادر و شروع فعالیت نهاد حقوق بشر «آسه آن» با عنوان «کمیسیون بین دولتی آسه آن در مورد حقوق بشر»، رسماً اعلام گردید.^۴ در حقیقت تأسیس کمیسیون مذکور متعاقب ماده ۱۴ «منشور آسه آن» به وقوع پیوسته است. بر اساس سند «حدود اختیارات کمیسیون بین دولتی آسه آن در مورد حقوق بشر»^۵ که توسط دبیرخانه ی «آسه آن» در اکتبر ۲۰۰۹ منتشر شده، این کمیسیون به عنوان بخشی از ساختار سازمانی «آسه آن» و یک نهاد بین دولتی مشورتی محسوب می گردد. نخست وزیر تایلند در مراسم افتتاحیه ی این نهاد عنوان کرد که کمیسیون مذکور بخشی از روند تکاملی محسوب می

1. "1. In conformity with the purposes and principles of the ASEAN Charter relating to the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms, ASEAN shall establish an ASEAN human rights body. "2. This ASEAN human rights body shall operate in accordance with the terms of reference to be determined by the ASEAN Foreign Ministers Meeting."

2. AICHR: The ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights

3. Terms of Reference for the ASEAN human rights body

4. Cha-am Hua Hin

۵. تأسیس کمیسیون مذکور نظرات و انتقادهای گوناگونی را به همراه داشته است. در این میان به میزان صلاحیت و اختیارات این کمیسیون اشاره شده و نحوه ی برخورد «منشور آسه آن» با مقوله ی حقوق بشر مورد توجه قرار گرفته است. ماده ی دو این منشور از سویی متضمن تعهد نسبت به حمایت و ارتقای حقوق بشر برای دول عضو بوده، و از سویی دیگر دربرگیرنده ی شرط عدم مداخله در امور داخلی کشورهای عضو می باشد. این مسئله نسبت به منشور ملل متحد مقایسه و عنوان گشته که اگرچه در منشور ملل متحد نیز شرط عدم مداخله گنجانده شده، اما در آنجا یک استثناء در خصوص اختیارات شورای امنیت برای مداخله وجود دارد؛ حال آنکه در «منشور آسه آن» جای چنین قدرت اجرایی خالی است. در حقیقت «منشور آسه آن» فاقد مقرره ای است که صراحتاً به «کمیسیون بین دولتی آسه آن»، اجازه ی مداخله حتی در سطوح سیاسی و در زمانی که نقض گسترده ی حقوق بشری در حال وقوع است را داده باشد. بنا بر این حال و با تمامی انتقادهایی که نسبت به قدرت اجرایی این نهاد مطرح است، نمی توان اهمیت این حرکت و تصمیم کشورهای عضو آسه آن در ایجاد چنین کمیسورنی را نادیده انگاشت. برای مطالعه ی بیشتر نگاه کنید به:

Michelle Staggs Kelsall, "The New ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights: Toothless Tiger or Tentative First Step?", Asia Pacific Issues, East West Center, September, 2009. Available at:

<http://www.eastwestcenter.org/fileadmin/stored/pdfs/api090.pdf>

6. Terms of Reference for ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights

گردد که به سمت تقویت ساختار حقوق بشر در منطقه پیش می رود. وی همچنین عنوان کرد که کلبه فعالیتهای حقوق بشری «آسه آن» چه پیش از ایجاد این کمیسیون و چه پس از آن، همگی زیر چتر واحد کمیسیون مذکور قرار می گیرند.^۱

وظایف این کمیسیون آنچنانکه در سند «حدود اختیارات کمیسیون بین دولتی آسه آن در مورد حقوق بشر» بیان شده، شامل مواردی از این قبیل می باشد: ۱) ایجاد و توسعه ی برنامه هایی^۲ برای حمایت از حقوق بشر. ۲) ایجاد یک «اعلامیه ی حقوق بشر آسه آن»^۳. ۳) رشد آگاهیهای حقوق بشری میان مردم. ۴) تشویق کشورهای عضو «آسه آن» به پذیرش اسناد حقوق بشری بین المللی. ۵) انجام مشورت با نهادهای ملی، منطقه ای و بین المللی در زمینه ی حقوق بشر. ۶) انجام هر وظیفه ی دیگری که ممکن است توسط اجلاس وزرای امور خارجه «آسه آن»، مشخص گردد.^۴ اگرچه با توجه به گوناگونی سیاسی و فرهنگی در میان کشورهای عضو «آسه آن»، انتظار ایجاد تحولات عظیم و زود هنگام در زمینه ی حقوق بشر در میان این کشورها به واسطه ی تاسیس «نهاد حقوق بشر آسه آن»، هنوز زود به نظر می رسد. اما به هر صورت باید اذعان داشت که ماده ی امنشور «آسه آن» و همچنین ایجاد «کمیسیون بین دولتی آسه آن در مورد حقوق بشر» گامهای مهمی در این عرصه محسوب می شوند.^۵

۲. اتحادیه جنوب آسیا برای همکاری های منطقه ای (سارک):^۶

این نهاد در دسامبر ۱۹۸۵ توسط کشورهای بنگلادش، بوتان، هند، مالدیو، نپال، پاکستان و سریلانکا تشکیل شد. با پیوستن افغانستان در آوریل ۲۰۰۷ به این اتحادیه، تعداد اعضا آن به هشت کشور افزایش یافت. اگرچه «سارک» یک اتحادیه ی حقوق بشری نمی باشد، اما از آن حیث که سازمانی دولتی است و بر اساس منشور خود اهداف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را

1. Remarks by H.E. Abhisit Vejjajiva, Prime Minister of the Kingdom of Thailand, on the Occasion of the Inaugural Ceremony of the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (AICHR), Cha-Am Hua Hin, Thailand, 23 October 2009, Available at: <http://www.aseansec.org/23531.htm>

2. Strategies

3. ASEAN Human Rights Declaration

۴. در خصوص آگاهی از اهداف، اصول راهنما، ترکیب و اعضای این کمیسیون به سند «حدود اختیارات» مراجعه کنید. قابل دسترس در آدرس زیر www.aseansec.org/DOC-TOR-AHRB.pdf

5. Termsak, Chalernpalanupap, (The Special Assistant to the Secretary-General of ASEAN), "Promoting and Protecting Human Rights in ASEAN", The Nation, 18,19 December 2008, Available at: <http://www.aseansec.org/18060.htm>

6. SAARC: South Asian Association for Regional Cooperation

بیگیری می کند، می تواند مورد توجه قرار گیرد.^۱

از جمله فعالیت‌هایی که در حوزه ی حقوق بشر توسط این نهاد صورت گرفته می توان به این موارد اشاره کرد: الف) نامگذاری دهه ی ۱۹۹۰ به نام کودکان دختر^۲ و تلاش در جهت بهبود وضعیت این دسته از افراد از طریق تصویب یک «برنامه ی عمل» در این زمینه، ب) برگزاری بسیاری از سمینارها، گروه های کاری و دوره های آموزشی در زمینه هایی همچون حقوق زنان، کار زنان، آموزش زنان و غیره، ج) انجام اقداماتی در جهت کاهش و ریشه کن ساختن فقر در بین مردمان کشورهای عضو. از جمله این اقدامات می توان به ششمین اجلاس سران «سارک» در ۱۹۹۱ در «کلمبو» اشاره کرد که طی آن کمیونی را به منظور کاهش فقر ایجاد نمودند. این کمیون متشکل از افراد برجسته ای از کشورهای عضو بود و وظیفه داشت که تا مطالعات عمیقی را در خصوص موضوع کاهش فقر به انجام رسانده و سرانجام پیشنهادهای را به منظور ارائه در هفتمین اجلاس سران «سارک» تهیه کند (Dinah Shelton, 2008, p. 1063). متعاقباً دولتهای عضو این پیشنهادهای را طی هفتمین اجلاس سران در ۱۹۹۳ دریافت کرده و اقدامات مختلفی را در این راستا به انجام رساندند. (<http://actrav.itcilo.org/actrav-english/telearn/global/ilo/>) (blokit/saarc.htm)

ب: نهاد های منطقه ای غیر دولتی

از آنجاییکه برای تأسیس اینگونه سازمانها، رعایت تشریفات و مناسبات سیاسی ضرورت چندانی نداشته و مسیر هموارتر و سریعتری پیش روی مؤسسان آنها قرار دارد، تعداد اینگونه نهادها در منطقه، بیشتر از نهادهای بین دولتی است. کاکرد این نهادها در ارتقای سطح آگاهیهای عمومی و جلوگیری از خودسریهای دولتها، نشانگر اهمیت نقش آنها در زمینه ی حقوق بشر می باشد.

۱. کمیسیون آسیایی حقوق بشر^۳

کمیسیون مذکور به همراه نهاد دیگری با عنوان «مرکز آسیایی منابع حقوقی» که نهاد خواهر محسوب می شود، در سال ۱۹۸۶ توسط عده ای از حقوقدانان برجسته و فعالان حقوق بشر تأسیس و دبیرخانه ی مشترک این دو نهاد در بانکوک تایلند مستقر شد (<http://www.ahrchk.net/>)

1. Charter of the South Asian Association for Regional Cooperation, Article 1.
2. SAARC Decade of the Girl-Child
3. AHRC: Asian Human Rights Commission, (<http://www.ahrchk.net/index.php>)

(pub/mainfile.php/tor_prev/199/) این کمیسیون نهادی مستقل و غیردولتی است که به دنبال ارتقای سطح آگاهی ها و تحقق حقوق بشر در آسیا، حمایت از قربانیان نقض حقوق بشری، استفاده از شیوه های نوین آموزشی در زمینه ی حقوق بشر در کنار شیوه های سنتی و بومی، کمک به کمیسیونهای حقیقت یاب و دادگاه های بین المللی در کشف حقیقت و دیگر مواردی از این قبیل می باشد. نهاد مذکور به توسعه ی دو نسل حقوق بشر یعنی «حقوق مدنی و سیاسی» و «حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی» به طور یکسان توجه داشته و اولویتی میان آن دو قائل نیست (<http://www.ahrchk.net/modules68af.html>). در این نهاد امکان طرح ادعاهای نقض حقوق بشر توسط افراد و سازمانها وجود دارد. به همین ترتیب و در پی طرح اینگونه ادعاها، گروههای تحقیقاتی این کمیسیون فعالانه از طرق مختلفی همچون ارسال تیم های جستجوگر به منطقه ی مورد نظر، مصاحبه با شهود و دیگر روشهای حقیقت یابی مسئله را پیگیری می کنند. این تحقیقات در هر موردی که ضرورت می یابد، توسط کمیسیون تحقیق^۱ مشکل از سه عضو انجام می شوند. (<http://www.ahrchk.net/modulesd30a.html?name=Content&pa=show> page& pid=13&cid=1)

در این نهاد عملیاتها (کمپینها) ی گوناگونی وجود دارند که می توان مهمترین آنها را چنین برشمرد:

یکم) پروژه ی تصویب «منشور آسیایی حقوق بشر» که در واقع عملیاتی بوده که با موفقیت به ثمر رسیده است و حاصل آن تصویب این سند در ۱۹۹۸می باشد. دوم) کمپین حمایت از حقوق کودکان در آسیا. سوم) کمپین مبارزه با ناپدید شدن اجباری و حمایت از حقوق اشخاصی که از این طریق حقوقشان نقض گشته است. چهارم) کمپین مبارزه با کشتارهای وحشیانه و غیرقانونی انسانها در آسیا. پنجم) کمپین مبارزه با شکنجه. ششم) کمپین حمایت از حق غذا و برقراری عدالت در توزیع غذا میان مردم. هفتم) کمپین مبارزه با نژادپرستی. برای هر کدام از این کمپینها صفحه و پایگاه اینترنتی مجزایی ایجاد شده و تمامی فعالیتهای مربوط به موضوع مورد نظر، از جمله صدور بیانیه ها و اعلامیه های اعتراض آمیز، نامه نگاری به دولتها و مسئولین دولتی مربوطه، ارائه ی گزارش و اطلاع رسانی در خصوص پیشروی انجام عملیات و اقداماتی از این دست در این پایگاهها قابل مشاهده هست. (<http://www.ahrchk.net/index.php>)

از میان برنامه های جاری در این کمیسیون می توان به دو مورد اشاره کرد:

یکم) برنامه ی درخواست فوری: از طریق این برنامه، شبکه ی گسترده ای از ارتباطات میان

I. Investigative Commission

هزاران شخص و سازمان را که در زمینه ی مسائل حقوق بشری در آسیا فعالیت می کنند، ایجاد شده است. این برنامه در حقیقت سازوکاری است که به «کمیسیون» این امکان را می دهد تا از طریق پست الکترونیکی (ایمیل) افراد را در سراسر جهان از وضعیت نقض حقوق بشر در حوزه ی کشورهای منطقه مطلع کرده و آنان را به انجام دادن اموری به نفع قربانیان دعوت کند. (<http://www.ahrchk.net/modulesf12c.html?name=Content&pa=showpage&pid=17&cid=1>)

دوم) برنامه ی حقوق بشر و معنویت (گروه مذهبی در خصوص حقوق بشر): با توجه به این واقعیت که باورهای مذهبی، بخش عمیقی از فرهنگ مردم آسیا را شکل می دهند، کمیسیون مذکور از طریق این برنامه، با مذاهب بزرگی همچون بودیسم، هندویسم، اسلام و مسیحیت در ارتباط بوده و در پی یافتن اصول و پایه هایی در آموزه های آنان است که با حقوق بشر سازگار بوده و بتوان با کمک آنها به ترویج موثرتر حقوق بشر پرداخت. (<http://www.ahrchk.net/modules3ac8.html?name=Content&pa=showpage&pid=18&cid=1>)

۲. مرکز آسیایی منابع حقوقی^۱

این نهاد همانطور که ذکر شد، نهاد خواهر «کمیسیون آسیایی حقوق بشر» محسوب می گردد. بنابراین در اصول و اهداف با «کمیسیون» مذکور مشترک می باشد. تأکید اصلی این «مرکز» عمدتاً بر حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حق توسعه متمرکز می باشد. این نهاد همچنین همکاری نزدیکی با گروههای محلی، ملی و منطقه ای داشته و استقلال و خودمختاری آنها را مورد حمایت قرار می دهد و از برنامه های گوناگون حقوق بشری این گروهها حمایت ویژه ای به عمل می آورد. «مرکز آسیایی منابع حقوقی» برای نیل به اهداف خویش، از روشهایی همچون برگزاری کارگاهها، توزیع نشریات، خبرنگارها و بیانیه ها و دیگر روشهایی از این قبیل بهره می جوید. نکته ی مهم دیگر در مورد این نهاد، دارا بودن مقام مشورتی نزد شورای اقتصادی، اجتماعی سازمان ملل متحد می باشد. به طور کلی این مرکز همکاریهای متعددی با سازمان ملل داشته و با بخشهای حقوق بشری آن نیز در ارتباط می باشد. از جمله ی این همکاریها می توان به موارد زیر اشاره کرد: همکاری با کمیسیون حقوق بشر در سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۶، همکاری با کمیته ی حقوق بشر سازمان ملل در سالهای ۲۰۰۳ و ۲۰۰۵، همکاری با «مکانیسم بررسیهای دوره ای جهانی» شورای

1. ALRC: Asian Legal Resource Centre, (<http://www.alrc.net/>)

2. universal periodic review mechanism

حقوق بشر در سالهای ۲۰۰۸ و ۲۰۰۹، و نهایتاً همکاری با شورای حقوق بشر سازمان ملل در سالهای ۲۰۰۷، ۲۰۰۸ و ۲۰۰۹. (<http://www.alrc.net/index.php>) این همکاریها عمدتاً به صورت تهیه و ارائه ی گزارشاتی به مراجع مذکور بوده است. از جمله می توان به گزارش این نهاد در مورد وضعیت شکنجه در میانمار (برمه) اشاره کرد که در ۲۳ فوریه ۲۰۱۰ در سیزدهمین اجلاس شورای حقوق بشر سازمان ملل ارائه شده است. (A/HRC/13/NGO/56) همچنین می توان به گزارش دیگری که توسط «مرکز آسیایی منابع حقوقی» در مورد وقوع موارد ناپدید سازی اجباری در بنگلادش تهیه شده اشاره کرد. گزارش اخیر طی پانزدهمین اجلاس شورای حقوق بشر (۱ سپتامبر ۲۰۱۰) مطرح شده است (A/HRC/15/NGO/14). به علاوه باید اشاره کرد که برخی از این همکاریها با کمک «کمیسیون آسیایی حقوق بشر» صورت گرفته است.^۱

گفتار دوم: اسناد حقوق بشری موجود در حوزه ی آسیای شرقی و جنوب شرقی

الف: اسناد تهیه شده توسط دولتها

۱. اعلامیه بانکوک^۲

وزرا و نمایندگان سی و چهار دولت آسیایی شامل کشورهای عضو «آسه آن»، چین، کره شمالی و جنوبی، عراق، کویت، ایران و دیگر دولتهای منطقه، در پاسخ به قطعنامه ی ۴۵/۱۵۵ مجمع عمومی سازمان ملل به تاریخ ۱۸ دسامبر ۱۹۹۰ و به منظور آماده سازی و تهیه ی مقدمات برای شرکت در کنفرانس جهانی حقوق بشر وین (۱۴ الی ۲۵ ژوئن ۱۹۹۳)، اجلاسی را به تاریخ ۲۹ مارس الی ۲ آوریل ۱۹۹۳ در شهر «بانکوک» برگزار نمودند و بعنوان نتیجه پایانی اجلاس، سندی تحت عنوان «اعلامیه بانکوک» را تصویب نمودند. این اعلامیه که مقدمه و متن اصلی اش از پنج

۱. در منطقه ی آسیای شرقی و جنوب شرقی نهادهای غیر دولتی دیگری نیز فعال هستند که دامنه و میزان فعالیت آن ها محدودتر از نهادهای فوق الذکر می باشد. این نهادها عبارتند از: مجمع آسیایی برای حقوق بشر و توسعه (FORUM-ASIA: Asian Forum for Human Rights and Development)، مرکز آسیایی حقوق بشر (مرکز آسیایی برای حقوق بشر) (ACHR: Asian Centre for Human Rights)، مجمع آسیای جنوبی برای حقوق بشر (SAFHR: South Asia Forum for Human Rights). جهت مطالعه بیشتر رک: (<http://www.forum-asia.org/>), (<http://www.achrweb.org/>), (<http://www.safhr.org/>)

۲. اگرچه عنوان این سند عبارت است از: «اعلامیه ی نهایی اجلاس منطقه ای آسیا در مورد کنفرانس جهانی حقوق بشر»

(Final Declaration of the Regional Meeting for Asia of the World Conference on Human Rights) اما تصویب کنندگان سند آن را با عنوان «اعلامیه بانکوک» (The Bangkok Declaration) معرفی کرده و در ابتدای متن سند نیز به این مسئله اشاره کرده اند. Available at: graduateinstitute.ch/faculty/elapham/hrdoc/docs/bangkokdecalation.pdf

صفحه تجاوز نکرده و شامل سی بند اصلی می باشد، به بیان تعهدات و خواسته‌های دولتهای آسیایی (در حوزه ی حقوق بشر) پرداخته است. این تنها سند دولتی است که در زمینه ی حقوق بشر میان دولتهای آسیایی به تصویب رسیده است.

در بخش ابتدایی این سند بر اهمیت کنفرانس جهانی حقوق بشر به عنوان فرصتی با ارزش برای بازنگری در تمامی جوانب حقوق بشر، تأکید شده است. همچنین به سهمی که کشورهای آسیایی، با توجه به گوناگونی و غنای فرهنگها و سنن خود، می توانند در کنفرانس جهانی داشته باشند اشاره شده است. از دیگر مطالب مهمی که در بخش ابتدایی این سند عنوان شده اند می توان به این موارد اشاره کرد: تصریح به تعهد نسبت به اصول منشور ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر، خاطر نشان ساختن وابستگی و یکپارچه بودن نسل اول و دوم حقوق بشر، اعلام مجدد این مطلب که در منشور ملل متحد مسئله ی نظارت جهانی و ارتقای حقوق بشر و آزادیهای اساسی در چهارچوب همکاریهای بین المللی قرار گرفته است^۱، ضمن اشاره به روند تدوین اسناد حقوق بشری و سازوکارهای بین المللی حقوق بشر نگرانی خود از بابت اینکه این سازوکارها عمدتاً در بر گیرنده ی یک دسته از حقوق می باشند را ابراز کرده اند^۲: تأکید مجدد بر اصول احترام به حاکمیت ملی و تمامیت سرزمینی کشورها.

همچنین مطالب حائز اهمیتی که در بندهای اصلی این اعلامیه قابل مشاهده است، عبارتند از: اشاره به لزوم دموکراتیزه کردن نظام ملل متحد، عدم عملکردهای گزینشی و پرهیز از سیاسی کاری در زمینه ی حقوق بشر، تقویت همکاری های بین المللی بر مبنای برابری و احترام متقابل، اذعان به جهانشمول بودن و یکپارچگی حقوق بشر و درعین حال توجه به ویژگیهای ملی و منطقه ای و نیز گوناگونی فرهنگها و پیشینه های تاریخی و مذهبی متفاوت ملتها، تأکید مجدد بر اعلامیه ی حق توسعه سازمان ملل و اینکه تحقق آن از طریق همکاریهای بین المللی میسر خواهد بود. همچنین فاصله ی بسیار زیاد اقتصادی میان کشورهای شمال و جنوب از موانع موجود در راه تحقق حق توسعه دانسته شده و نهایتاً فقر به عنوان مانع بزرگی در مسیر تحقق کامل حقوق بشر مطرح گشته

۱. به نظر می رسد اشاره به مسئله ی لزوم همکاری بین المللی در این زمینه نشانگر دغدغه ی دول آسیایی در خصوص این مطلب است که میاداد دولت های غربی بدون مشارکت و همکاری با سایر ملت ها، اقدام به توسعه ی مفاهیم حقوق بشری کنند و در این میان فرهنگ ها و ارزش های دیگر ملل را نادیده یا کم رنگ بینگارند. این تفسیر را می توان در پرتو سایر بندهای این سند، در آنجا که به وجود فرهنگ ها و سنن ویژه ی آسیایی ها اشاره شده است، بهتر درک کرد.

۲. اگرچه در این سند اشاره ای به این دسته از حقوق نشده اما با توجه به قرائن متعددی که در عملکرد دولت های آسیایی به چشم می خورد می توان به این نتیجه رسید که غرض از «یک دسته از حقوق» حقوق نسل اول یعنی حقوق مدنی و سیاسی است.

است، تأکید بر اهمیت نقش مؤسسات ملی^۱ در تقویت و توسعه ی حقوق بشر، تصریح به لزوم جستجو درخصوص یافتن ظرفیتهای و امکانات موجود جهت استقرار ترتیبات منطقه ای برای حمایت و توسعه حقوق بشر در آسیا.

۲. «اعلامیه ی رفع خشونت علیه زنان در منطقه ی آسه آن»^۲

اعلامیه مذکور در ۳۰ ژوئن ۲۰۰۴ در «جاکارتا»ی اندونزی، توسط وزرای امورخارجه کشورهای عضو «آسه آن» به تصویب رسیده و در برگیرنده ی یک مقدمه و هشت بند اصلی می باشد. در مقدمه ی این سند به «اعلامیه ی رفع خشونت علیه زنان» (۱۹۹۳) و «کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان» (۱۹۷۹) مصوب مجمع عمومی سازمان ملل اشاره شده است. از میان مطالب مطرح در بندهای اصلی این اعلامیه نیز می توان به این موارد اشاره کرد: الزام دولتها به انجام تحقیقات و گردآوری و انتشار اطلاعات در مورد ماهیت و پیامدهای خشونت علیه زنان، فراهم کردن خدماتی به منظور بر آورده کردن نیازهای نجات یافتگان و اعمال واکنشهای مقتضی در مقابل مجرمین، الزام دولتها به قانونگذاری، اصلاح و تقویت قوانین داخلی، الزام دولتها به انجام اقدامات ضروری برای حذف انواع تبعیض علیه زنان، لزوم حمایت دولتها از اقدامات سازمانهای غیردولتی که دراین عرصه فعالیت می کنند.

۳. «اعلامیه ی «آسه آن» علیه قاچاق انسان به ویژه زنان و کودکان»^۳

اعلامیه ی مذکور توسط سران دولتهای «آسه آن» در ۲۹ نوامبر ۲۰۰۴ در شهر «وینتیان» لائوس به تصویب رسیده است. این اعلامیه شامل یک مقدمه و هشت بند اصلی می باشد. مطابق این اعلامیه دولتها می بایست اقدامات مؤثری را در جهت ارتقای امنیت بر گه ها و اسناد هویتی افراد انجام دهند. دولتها باید قربانیان را از مرتکبین تشخیص داده، هویت و ملیت آنها را احراز کنند. همچنین باید نسبت به آنها رفتاری انسانی روا داشته و اقدامات لازم را برای کمک به این قربانیان انجام دهند. دولتها باید در جهت مقابله با قاچاق انسان، به تقویت همکاریهای منطقه ای و بین المللی پردازند. در نهایت اینکه دولتها می بایست اقدامات تنبیهی و قهری را نسبت به افراد و یا

1. National Institution

2. Declaration on the Elimination of Violence Against Women in the ASEAN Region, Available at: <http://www.asean.org/16189.htm>

3. ASEAN Declaration Against Trafficking in Persons Particularly Women and Children, Available at: <http://www.asean.org/16793.htm>

اصنافی که مرتکبین اینگونه اعمال محسوب می گردند، روا داشته و در این زمینه نهایت همکاری را با دیگر دولتها انجام دهند.

۴. «اعلامیه ی «آسه آن» در حمایت و ارتقای حقوق کارگران مهاجر»^۱

این سند طی دوازدهمین اجلاس سران «آسه آن» در ۱۳ ژانویه ۲۰۰۷ در شهر «کیو» فیلیپین به تصویب رسید. از جمله مطالبی که در این اعلامیه مورد اشاره قرار گرفته اند می توان به این موارد اشاره کرد: دولتهای فرستنده و پذیرنده، بنابر دلایل بشر دوستانه، موظف به انجام همکاری نزدیک برای حل مسئله ی کارگران مهاجری هستند که بدون تقصیر مدارک خود را از دست داده اند. کلیه ی دولتهای فرستنده و پذیرنده مکلفند که بدون تخطی از قوانین و مقررات دولت پذیرنده، حقوق اساسی و کرامت کارگران مهاجر و خانواده های آنان را رعایت کنند.

از جمله مواردی که در مورد وظایف دولت پذیرنده عنوان شده عبارت است از: تسهیل دسترسی به منابع و راههای جبران خسارت از طریق ارائه ی اطلاعات، آموزش و تحصیل، دسترسی به عدالت، رفاه و خدمات اجتماعی به شیوه ای مناسب و مطابق با قوانین دولت پذیرنده. گسترش انصاف و حمایت شغلی مناسب، پرداخت دستمزدها، دسترسی برابر نسبت به کار و شرایط زندگی شرافتمندانه برای کارگران مهاجر.

همچنین در پایان این اعلامیه، ضمن اشاره به لزوم تبعیت از حقوق، مقررات و سیاستهای ملی کشورهای عضو، به تعهدات و الزاماتی برای دولتهای عضو «آسه آن» اشاره شده است. از جمله این الزامات عبارتند از: گسترش مشاغل درآمدزا، تولیدی، متناسب با کرامت و شأن انسانی برای کارگران مهاجر. ایجاد و اجرای برنامه هایی به منظور جذب مجدد کارگران مهاجر در وطن خودشان. اتخاذ راهکارهای مؤثر برای جلوگیری از قاچاق انسان. تسهیل تبادل اطلاعات مربوط به کارگران مهاجر به منظور ارتقاء سیاستها و برنامه های مربوط به این افراد، چه در کشورهای فرستنده و چه در کشورهای پذیرنده.

۵. «کنوانسیون «آسه آن» در مقابله با تروریسم»^۲

این کنوانسیون نیز طی دوازدهمین اجلاس سران «آسه آن» در ۱۳ ژانویه ۲۰۰۷ در شهر «کیو»

1. ASEAN Declaration on the Protection and Promotion of the Rights of Migrant Workers Available at: <http://www.aseansec.org/19264.htm>

2. ASEAN Convention on Counter Terrorism, Available at: <http://www.aseansec.org/19250.htm>

فیلیپین به تصویب رسید. کنوانسیون مذکور شامل یک مقدمه و بیست و سه ماده می باشد. آنچه که در اینجا در خصوص این سند حائز اهمیت می باشد مطالبی است که در خصوص رعایت حقوق بشر عنوان شده است.

در مقدمه ی این سند کشورهای عضو «آسه آن» بر تعهد خود در خصوص حمایت از حقوق بشر، برخورد منصفانه^۱ و احترام به حاکمیت قانون مجدداً تأکید نموده اند. ذیل ماده ی هشت این کنوانسیون تحت عنوان «برخورد منصفانه» به لزوم رعایت مقررات حقوق بشر بین المللی در مورد افراد بازداشت شده اشاره شده است و بیان شده که دولتها موظف اند تا بر اساس قوانین داخلی شان، ترتیبات مقتضی برای حمایتهای قانونی از فرد بازداشت شده و امکان دسترسی او به کلیه حقوق قانونی اش را فراهم آورند. همچنین در ماده دهم با عنوان «وضعیت پناهندگان» عنوان شده است که دولتهای عضو باید پیش از اعطای وضعیت پناهندگی به یک فرد، برپایه مقررات داخلی خود و همچنین براساس معیارهای بین المللی حقوق بشر، اقدامات مقتضی را به منظور اطمینان از عدم مشارکت و مداخله ی فرد مورد نظر در اقدامات تروریستی، انجام دهند.

۶. کنوانسیون «سارک» در پیشگیری و مبارزه با قاچاق زنان و کودکان برای فحشاء^۲

سند مذکور توسط وزرای امور خارجه ی هفت کشور عضو «سارک» در تاریخ ۵ ژانویه ی ۲۰۰۲ به تصویب رسیده و در برگیرنده یک مقدمه و ۱۴ ماده می باشد. در مقدمه ی این سند بر مغایرت عمل قاچاق زنان و کودکان به منظور واداشتن آنها به امر فحشاء، با کرامت انسانی و حقوق اساسی بشر تأکید شده است و ضمن اشاره به چند سند بین المللی در این زمینه، بر لزوم همکاریهای مؤثر منطقه ای برای جلوگیری و مبارزه با پدیده قاچاق زنان و کودکان تأکید شده است.

در خصوص مطالب مطرح در مواد اصلی این کنوانسیون می توان به این موارد اشاره کرد: تأکید بر لزوم جرم انگاری عمل قاچاق و اعمال مرتبط با آن در قوانین داخلی دولتهای عضو، الزام دولتها به منظور اعطای صلاحیت به دادگاه های ملی خود جهت رسیدگی به جرایم مندرج در این کنوانسیون، الزام دولتها به استرداد یا محاکمه مرتکبین جرائم مذکور در کنوانسیون، بیان شیوه ها و اقداماتی در جهت ممانعت و پیشگیری از قاچاق زنان و کودکان، تعهد دولتها به مراقبت،

1. Fair Treatment

2. SAARC Convention on Preventing and Combating Trafficking in Women and Children for Prostitution. Available at: <http://www.saarc-sec.org/userfiles/conv-trafficking.pdf>

بازپروری و مراجعت قربانیان به وطن خود.

ب: اسناد تهیه شده توسط نهادهای غیردولتی: منشور آسیایی حقوق بشر^۱

این منشور اگرچه غیردولتی است، اما به لحاظ جامعیت مطالب و موضوعات مندرج در آن و همچنین به لحاظ گستردگی تعداد سازمان های امضاء کننده آن، یکی از مهمترین اسناد موجود در این منطقه محسوب می شود. این منشور تقریباً همزمان با پنجاهمین سالگرد تصویب «اعلامیه جهانی حقوق بشر» در تاریخ ۱۷ می ۱۹۹۸ به تصویب تعداد بسیار زیادی از سازمانهای غیردولتی اعم از ملی یا منطقه ای رسید. در این سند ابتدا مقدمه ای کوتاه آورده شده و سپس در بیان اصول کلی، سه اصل زیر مطرح گشته است:

یکم) جهانی بودن و یکپارچه بودن حقوق بشر: در این قسمت اظهار شده است که علی رغم جهانی بودن و یکپارچه بودن حقوق بشر، برای اجرا و تحقق این حقوق باید به شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر ناحیه از جمله آسیا توجه نمود تا بتوان این حقوق را به شکل صحیح و کامل آن به منصفی ظهور رساند. همچنین به مسئله فقر بعنوان یکی از عوامل و ریشه های اصلی نقض حقوق بشر در آسیا اشاره شده و بر لزوم جهت گیری سیاستهای توسعه ای در راستای ریشه کنی فقر تأکید شده است.

دوم) مسئولیت حمایت از حقوق بشر: در این قسمت عنوان شده است که مسئولیت حفظ حقوق بشر در وهله ی نخست برعهده دولتها می باشد و تحقق این امر تنها در قالب دولتهای دمکراتیک و مسئول متصور است. از طرف دیگر مسئولیت بین المللی نیز نباید بهانه و وسیله ای برای محکوم و مجازات کردن صرفاً تعداد مشخصی از دولتها به صورت گزینشی (و اغلب سیاسی) باشد. همچنین به مسئولیت جامعه بین المللی نیز در قبال افراد اشاره شده و تصریح گردیده است که نباید در تقسیم منابع طبیعی و یا تغذیه هیچگونه تبعیض ناروایی رخ دهد.

سوم) توسعه ای پایدار و حمایت از محیط زیست: ذیل این عنوان، بر ضرورت استفاده ی صحیح از منابع طبیعی و تعلق این منابع به تمام انسانها و همین طور به نسلهای آینده تأکید ویژه ای شده است.

پس از بیان اصول کلی، حقوق زیر مورد تصریح قرار گرفته اند: یکم) حق حیات، دوم) حق به صلح، سوم) حق به دمکراسی، چهارم) حق به داشتن هویت فرهنگی و آزادی وجدان، پنجم) حق

1. Asian Human Rights Charter, 1998, Available at: http://material.ahrochk.net/charter/mainfile.php/eng_charter/

توسعه و عدالت اجتماعی، ششم) حقوق اقشار آسیب پذیر: زنان، کودکان، افرادی که دارای ناتوانی جسمی هستند، کارگران، دانشجویان و دانش آموزان، محبوسین و زندانیان سیاسی. لازم به ذکر است که در این سند، به سایر حقوق مندرج در دیگر اسناد بین المللی در این زمینه نیز اذعان شده و ذکر موارد مذکور در این سند حسب اهمیت و تأکید بیشتر عنوان شده است.

در بخش دیگری از این منشور، به منظور اجرا و تحقق این حقوق، چند راهکار بیان شده است: یکم) گسترش حمایت‌های قانونی از این حقوق در برابر خودسریهای دولتها و بنگاه‌های اقتصادی، دوم) تصریح به این امر که حمایت از حقوق بشر و توسعه ی آن وظیفه ی تمامی گروه های جامعه می باشد و البته مسئولیت اولیه در این زمینه برعهده ی دولتها دانسته شده است، سوم) الزام دولتها به یافتن راه‌های دوستانه و غیرخصمانه برای حل منازعات داخلی و اختلافات خود با دیگر دولتها، چهارم) الزام دولتها و دیگر گروه‌های اجتماعی در گسترش رویه‌های مشورتی و دموکراتیک در جامعه از طرق گوناگون از جمله به کار بستن این روشها در روابط خود با یکدیگر، پنجم) ضرورت اصلاح و تغییر سنتها و عقایدی که اعمالشان منجر به نقض حقوق بشر می شود، ششم) ضرورت توانمندسازی افراد و نهادهای جامعه مدنی و لزوم وجود آزادی بیان و آزادی اجتماعات برای میل به این منظور، هفتم) الزام بنگاه‌های اقتصادی به از میان بردن شیوه‌های استثماری و تضمین حقوق کارگران، مصرف کنندگان و جامعه.

در بخشی دیگر از این منشور در خصوص تقویت چهارچوب اجرایی این حقوق، بر لزوم تصویب اسناد بین المللی حقوق بشری توسط دولتها، ضرورت اصلاح قوانین داخلی و انطباق آن با معیارهای بین المللی و نیز تضمین حقوق بشر در قوانین اساسی دولتها اشاره شده است.

در بخش دیگر، پیرامون ساز و کار و تشکیلات ضروری برای اجرای حقوق، به دستگاه قضایی به عنوان عامل اصلی حمایت از حقوق بشر و اجرای آن اشاره شده است. البته در ادامه بر نقش گروه‌های دیگری که در حقیقت مکمل کارکرد دستگاه قضایی می باشند اشاره شده است. این گروه‌ها عبارتند از: وکلا و حقوقدانان، سازمانهای رفاهی و اجتماعی و نهایتاً کمیسیونهای ملی حقوق بشر.

نهایتاً در بخش پایانی این سند تحت عنوان «نهادهای منطقه ای برای حمایت از حقوق»، پیشنهاد تصویب یک کنوانسیون در خصوص حقوق بشر که هم منطبق بر اصول بین المللی بوده و هم با واقعیات موجود در آسیا انطباق داشته باشد، ارائه شده است. همچنین به منظور اجرای کنوانسیون مذکور، پیشنهاد تأسیس یک کمیسیون یا دادگاه مستقل حقوق بشری توسط دولتهای آسیایی که دسترسی به آن برای سازمانهای غیردولتی و دیگر سازمانهای اجتماعی نیز امکان پذیر باشد، مطرح

بخش دوم: علل فقدان یک نظام منطقه ای حمایت از حقوق بشر در شرق و جنوب شرق آسیا

گفتار اول: پافشاری بر حاکمیت ملی

به طور کلی و با توجه به پیشینه ی استعماری غرب در منطقه ی آسیا، دولتهای آسیایی چنین می اندیشند که حقوق بشر نیز ابزار نوینی است برای اعمال مداخلات غریبهها در امور داخلی شان و در واقع ادامه ی سیاست استعماری در شکل و قالبی جدید است.^۱ بسیاری از رهبران کشورهای آسیایی حقوق بشر را چیزی جز استعمارگرایی نوین غربی^۲ نمی دانند. (Rhona K.M. Smith, Christien van den Anker, 2005, p.16) دولتهای آسیایی، غرب را به ریاکاری متهم می کنند چرا که غرب مدت زمان مدیدی از دوران برده داری تا عصر استعمار به نقض حقوق بشر پرداخته و متعاقباً نیز مواجه با کاهش حاکمیت اخلاق در جوامع خود بوده است (Abul Hasnat Monjurul Kabir, "Establishing National Human Rights Commission in South Asia: A Critical Analysis of the Processes and the Prospects", Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law, 2001, Volume.2, Number.1, p.2). بر همین اساس بسیاری از مردمان آسیایی نیز بغض عمیقی در خود نسبت به غرب و تمدن غربی احساس می کنند (Inoue Tatsuo, 1999, p.28). عدم تمایل دولتهای آسیایی به تصویب اسناد و کنوانسیونهای حقوق بشری بین المللی و در نتیجه اندک بودن تعداد کنوانسیونهای حقوق بشری که به تصویب دولتهای آسیایی رسیده، شاهدی بر این ادعا است (Shelton, op.cit., p.1056). دولتهای این منطقه بر این باورند که مسئله ی حقوق بشر علی رغم جنبه ی بین المللی اش، موضوعی است مربوط به حوزه ی داخلی هر کشور و در چهارچوب حاکمیت ملی دولتها قرار می گیرد؛ لذا نه جامعه ی جهانی و نه هیچ کشور دیگری حق مداخله در امور داخلی کشورهای دیگر را ندارد. به عنوان نمونه، هیأت دولت جمهوری خلق چین طی گزارشی^۳ که در سال ۱۹۹۱ منتشر ساخت درعین پذیرش جنبه های بین المللی حقوق بشر، آن را

1. Randall Peerenboom, "An Empirical Overview of Rights Performance in Asia, France and the USA (The dominance of wealth in the interplay in economics, culture, law and governance)", in Randall Peerenboom, Carole J. Petersen and Albert H.Y. Chen (eds.), Human Rights in Asia (A Comparative Legal Study of Twelve Asian Jurisdictions, France and the USA), Routledge, London and New York, 2006, pp.35-36

2. Western neo-colonialism

3. White Paper

در زمره ی مقولات داخلی و حاکمیتی به شمار آورد.^۱

امر دیگری که سبب توجه شدید دولتهای آسیایی به حفظ تمامیت ملی و استقلال حاکمیت شده است وجود درگیریهای قومی، زبانی و مذهبی در اغلب این کشورها و در نتیجه خطر شکل گیری جریانات تجزیه طلب در این مناطق می باشد. (Onuma Yasuaki, "In Quest of Intercivilisational' Human Rights: Universal vs. Relative, Human Rights Viewed from an Asian Perspective", Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law, 2000, p. 60) به علاوه حمایتهای به عمل آمده از دولتهای مستبد و سرکوبگر توسط ابر قدرتها در طول دوران جنگ سرد، موجب کمرنگ شدن اهمیت حقوق بشر نزد اینگونه دولتها شده است (Ibid., p.60-61).

در این ارتباط موضع روشنفکران آسیایی قابل توجه است. بسیاری از اینان نه مفهوم حقوق بشر را به کلی نفی می کنند و نه درصدد پذیرش کامل ارزشهای حقوق بشری به معنای امروزی آن هستند، بلکه به دنبال یافتن راهی هستند تا از طریق آن درگفتمان حقوق بشر سهم بسزایی ایفا کنند (Daniel A. Bell, 1996, p. 643). آنها به دنبال شیوه ای هستند تا بتوانند در حد امکان اندیشه های حقوق بشری را بومی کنند. در واقع برخلاف جایگاه روشنفکران غربی در جوامع خود، به نظر می رسد روشنفکران در آسیا چندان سر ناسازگاری با دولت متبوع خود نداشته و نمی توانند به گونه ای شاسیته و مؤثر، سبب تعدیل دیدگاه دولتها به مسئله ی حقوق بشر گردند.

گفتار دوم: وسعت جغرافیایی و تنوع سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و مذهبی میان کشورهای حوزه آسیای شرقی و جنوب شرقی

آسیا را نمی توان یک واحد منسجم دانست. دلایل این امر عبارتند از: وسعت جغرافیایی، فقدان پیشینه ی تاریخی مشترک (حتی در مناطقی که سابقاً مستعمره ی دولتهای اروپایی بوده اند)، وجود گوناگونی در زمینه ی عقاید و ایدئولوژیهای سیاسی، نظامهای حقوقی، سنتهای فرهنگی-مذهبی و تفاوت در سطح توسعه ی اقتصادی میان کشورها و ملل این منطقه (Shelton, op.cit. p.1066, also: Peerenboom, op.cit., pp.27-33)

اگرچه این تنوع در سایر نقاط جهان نیز وجود دارد، لیکن نسبت میزان این تفاوتها در آسیا بیش

۱. قابل مشاهده در سایت:

Chinese Government's Official Web Portal: http://www.gov.cn/English/links/white_papers.htm

برای مشاهده ی لینک مستقیم مراجعه شود به <http://www.china.org.cn/e-white/7/7-1.htm>

از سایر نقاط است (Ibid., p.1055). در حوزه ی کشورهای «آسه آن» نیز اگرچه به لحاظ جغرافیایی محدودتر است، اما باز هم تنوع فرهنگی و زبانی و مذهبی بسیاری به چشم می خورد.^۱ در دومین کارگروه سازمان ملل برای منطقه ی آسیا- پاسفیک با محوریت موضوعات حقوق بشری به ویژه بررسی سازوکارهای منطقه ای برای ارتقاء و حمایت از حقوق بشر، که در ژانویه ۱۹۹۳ در جاکارتا برگزار شد، به این مطلب اشاره شد که پیچیدگیهای جغرافیایی، گوناگونی سطح توسعه و تنوع فرهنگی، فقدان سنن و آداب و رسوم مشترک و نیز عدم وجود فهم و درک متقابل میان دولتها، از موانع اصلی در ایجاد یک سازوکار منطقه ای محسوب می گردند (Hidetoshi Hashimoto, 2004).

برخی بر این عقیده اند که مناسب تر آن است تا در آسیا ابتدا نظامهای زیر منطقه ای^۲ ایجاد گردند و پس از آن به سوی ایجاد نظامی منطقه ای گام برداشته شود، چرا که تأسیس نظامهای زیر منطقه ای آسانتر بوده و قابلیت توسعه و گسترش سریعتری دارند. (Ibid., p.135) به علاوه طبیعی است که پیوند میان دولتها در یک منطقه ی جغرافیایی مشخص و محدودتر، محکمتر و نزدیکتر است. (Dinah Shelton, Op.cit., P.1055-1056).

گفتار سوم: اولویت بخشیدن به توسعه اقتصادی

دیدگاه غالب در میان کشورهای آسیایی تقدم توسعه ی اقتصادی نسبت به حقوق بشر به ویژه حقوق مدنی و سیاسی می باشد؛ به این معنی که تا زمانی که کشورشان به سطح مشخصی از توسعه اقتصادی نرسیده، نمی توان از حقوق بشر و مخصوصاً حقوق مدنی و سیاسی سخن گفت (Maria Serena I. Diokno, 2000, pp.75-76, 82-83) از نظر این دولتها حقوق بشر را تا زمانی که کشورشان به سطح مناسبی از توسعه دست نیافته، نمی توان مطالبه کرد (Dinah Shelton, Op.cit., P.1055-1056) برای نمونه می توان به «لی کوان یو»^۳ نخست وزیر وقت دولت سنگاپور اشاره کرد که در طول دوره سی ساله زمامداری اش، همواره بر اولویت توسعه و ساخت کشورش تأکید کرده و برای حقوق و آزادیهای شهروندی اهمیت ثانویه قائل بود (Christian Tomuschat, 2008, p.89). قائم مقام وزیر امور خارجه ی چین نیز در جریان

۱. برای مطالعه ی بیشتر نگاه کنید به متن سخنرانی دکتر ترساک چالرمپالانوپاپ که در میزگرد آسیا-پاسفیک درخصوص وجود تفاوت های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی میان کشورهای آسه آن به تاریخ ۱ ژوئن ۱۹۹۹ در کوالالمپور ارائه شده است. قابل مشاهده در سایت «آسه آن» به آدرس:

<http://www.aseansec.org/2833.htm>

2. Sub-Regional

3. Lee Kuan Yew

کنفرانس جهانی حقوق بشر در وین (۱۹۹۳) نظراتی مشابه با نظرات «لی کوان یو» مطرح ساخت. (Ibid. , p. 91) در مجموع روند نوسازی (مدرنیزاسیون) در بین دولتهای آسیایی، عمدتاً شامل جنبه های اقتصادی بدون در نظر داشتن جوانب سیاسی می باشد. (Tatsuo, op.cit., p.28) بسیاری از این دولتها معتقدند که اولویت بخشی به هر یک از نسلهای حقوق بشر، به سطح توسعه ی اقتصادی هر کشور بستگی دارد نه به یکسری از مفاهیم کلی حقوقی. (Yash Ghai, 2000, p.10)

در بند سوم از بخش اول «منشور آسیایی حقوق بشر» (۱۹۹۸) به وجود تناقضات فراوان در امر توسعه در کشورهای آسیایی اشاره شده و در انتقاد از سیاستهای توسعه ای در این کشورها بیان شده که میان آنچه در گفتار توسط دولتها در مورد امر توسعه و رفاه بیان می شود با آنچه که این دولتها در عمل انجام می دهند تفاوت و تناقض بسیاری وجود دارد و در این خصوص به ائتلاف منابع و ذخایر ملی جهت هزینه های عمدتاً تسلیحاتی و غیر زیربنایی اشاره شده است. باید توجه داشت که توسعه ی اقتصادی الزاماً موجب تحقق حقوق اقتصادی و اجتماعی نمی گردد و حتی ممکن است برخی از استراتژیها در توسعه اقتصادی، منجر به افزایش نابرابری و نفی حقوق اقتصادی و اجتماعی قشر کثیری از مردم شود. (Albert H.Y.Chen, op.cit., p.509) به عنوان نمونه در «توضیحات نهایی» که کمیته رفع هرگونه تبعیض علیه زنان در ۲۵ آگوست ۲۰۰۶ در مورد چین ارائه کرده است، عنوان شده که علی رغم رشد اقتصادی برجسته و کاهش فقر طی سالهای اخیر در این کشور، کمیته همچنان نسبت به توزیع عادلانه منابع و منافع میان روستاییان و شهرنشینان، و در مرحله ی بعد میان زنان و مردان، نگران است. (CEDAW/C/CHN/CO/6) همچنین در «ملاحظات نهایی» که کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در ۲۴ نوامبر ۲۰۰۸ در مورد فیلیپین ارائه کرده است بیان شده که اگرچه در سالهای اخیر نرخ رشد اقتصادی در فیلیپین بالا بوده، اما با این حال تعداد افرادی که زیر خط فقر (حدی که دولت فیلیپین به عنوان خط فقر اعلام کرده است) زندگی می کنند افزایش یافته است (E/C.12/PHL/CO/4). مطلبی که قابل تأمل می باشد آن است که در عمل تأکید بر توسعه اقتصادی منجر به دستیابی به منابع ثروت بیشتر می گردد و متعاقباً منجر به افزایش بودجه های نظامی، تولید و خریداری جنگ افزارها گشته و نهایتاً به افزایش قدرت و ثبات سیاسی حاکمان می انجامد و نه ارتقاء حقوق بشر. (Amartya Sen, op.cit., p.35)

گفتار چهارم: اندیشه‌ی نسبی‌گرایی فرهنگی و نظریه‌ی ارزشهای آسیایی

الف: نسبی‌گرایی فرهنگی

به طور کلی بحث نسبی‌گرایی^۱ در مقابل جهانشمولی^۲ مطرح می‌گردد. نسبی‌گرایی فرهنگی نظریه‌ای است که به تأثیرپذیری باورها و اعتقادات از فرهنگها معتقد است و بهترین راه فهمیدن باورها را بستر فرهنگی هر جامعه می‌داند. درخصوص نسبی‌گرایی فرهنگی دو رویکرد متفاوت وجود دارد، یکی رویکردی که از آن با عنوان نسبی‌گرایی فرهنگی قوی^۳ نام برده می‌شود و دیگری نسبی‌گرایی فرهنگی ضعیف^۴ می‌باشد. از منظر نسبی‌گرایی فرهنگی قوی، حقوق بشر به معنای امروزی آن تنها یکی از راههای ممکن برای حمایت از انسان و کرامت انسانی است و به هیچ وجه به عنوان اصولی مطلق برای تمامی فرهنگها پذیرفتنی نیست. در مقابل نسبی‌گرایی فرهنگی ضعیف، حقوق بشر را امری جهانشمول دانسته و تنها تنوع منطقه‌ای را به صورت محدود می‌پذیرد. (Jack Donnelly, pp.89-91)

با وجود آنکه تمام کشورهای آسیایی عضو منشور ملل متحد می‌باشند و همچنین هیچکدام اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر را نه تنها رد نکرده بلکه در اعلامیه بانکوک (۱۹۹۳) بر پابندی و تعهد خود به آن تأکید نیز داشته‌اند، با این حال در میان این دولتها تمسک به اندیشه‌های نسبی‌گرایانه فرهنگی بسیار به چشم می‌خورد. سابقه تسلط غرب بر آسیا و رفتارهای غیر عادلانه‌ی آنها با مردمان آسیایی، روشنفکران و مردمان این منطقه را بر آن داشته تا در جهت ارائه مفهومی از حقوق بشر که برگرفته از اندیشه‌ها و تفکرات آسیایی باشد، تلاش کنند. (Michael Freeman, op.cit., pp.51-52)

برای مثال نماینده‌ی دولت چین در کنفرانس جهانی حقوق بشر وین (۱۹۹۳) اظهارداشت: «همان طور که کشورها به لحاظ سطح توسعه، سنتهای تاریخی و پیشینه‌های فرهنگی متفاوت می‌باشند، در فهم و عملکرد خود نسبت به حقوق بشر نیز دارای گوناگونی هستند. لذا هیچ کس نباید و نمی‌تواند چنین بیاندیشد که معیارها و نمونه‌های حقوق بشری صرفاً برخی از دولتها، مناسبترین و بهترین نمونه‌ها هستند و بر این اساس از دیگران بخواهد که مطابق با این معیارها عمل کنند.» (Liu Huaqiu, 1993, p.9)

در حقیقت شرایط منطقه‌ای و محلی شامل باورهای فرهنگی، سنت‌های مذهبی و فلسفی، سطح

1. Relativism
2. Universalism
3. Strong Cultural Relativism
4. Weak Cultural Relativism

توسعه اقتصادی، سطح توسعه ی سیاسی و نهادهای قانونی و حتی شرایط طبیعی و زیست محیطی همگی مسائل مرتبط با اجرا و رعایت حقوق بشر می باشند (Shelton, op.cit., p.1058). به عبارت دیگر اطلاق حقوق بشر بدون در نظر گرفتن ارزشهای هر جامعه، اجرای این حقوق را غیر محتمل می گرداند (رنجریان، ۱۳۷۳، صفحه ۱۴۹).

ب: نظریه ی ارزشهای آسیایی

مسائل و ادعاهای مطرح شده در حوزه ی گفتمان «ارزشهای آسیایی»^۱ را می توان در دو دسته ی عمده مشخص کرد: الف) حقوق بشر ذاتاً غربی و فردگرا است، و لذا با سنتهای آسیایی در تضاد بوده و قابلیت اجرا در آسیا را ندارد،^۲ ب) تأکید بر آیینها و مذاهب آسیایی و ادعای طرفداری این مذاهب از حکومتهای غیر دموکراتیک و برتری بخشی منافع جامعه بر منافع افراد. در ادبیات عمومی موجود در آسیا، عبارت «ارزشهای آسیایی» اشاره و تأکید بر جامعه و نظم اجتماعی در مقابل فردگرایی دارد. (Kabir, op.cit., p.2) گفتمانی با صبغه ی سیاسی و در پی اثبات این امر که در کنار ارزشهای امروزین حقوق بشری که آنها را غربی دانسته و تبلور آن را در اعلامیه ی جهانی حقوق بشر و اسناد بعد از آن می داند، ارزشهای دیگری نیز وجود دارند که مختص آسیا و هماهنگ با فرهنگ و تاریخ جوامع آسیایی بوده و در پاره ای موارد حتی مغایر یا لاقبل متفاوت با ارزشهای غربی می باشند.^۳ «مهاتیر محمد» نخست وزیر وقت مالزی (۲۰۰۳-۱۹۸۱) و «لی کوان یو»

I. Asian Values

۲. با در نظر داشتن دیدگاه مثبت دول آسیایی به مقوله ی «حاکمیت»، و با توجه به اینکه مفهوم «حاکمیت» نیز ریشه در تفکرات اندیشمندان غربی نظیر «جان بودن» (Jean Bodin) و «نیکولو ماکیاویلی» (Niccolò Machiavelli) داشته و به این لحاظ مفهومی غربی به حساب می آید، حال این پرسش به میان می آید که چرا دولت های شرقی از یک سو با توسل به گفتمان «ارزش های آسیایی» به انتقاد مفهوم غربی حقوق بشر می پردازند ولی از سوی دیگر مفهوم غربی حاکمیت را مطلوب یافته و می پذیرند. برای مطالعه بیشتر در خصوص رابطه میان «حاکمیت» و «حقوق بشر» نگاه کنید به:

Tatsuo, op.cit., pp.30-34

۳. ساموئل پی. هانتینگتون (Samuel P. Huntington) در مقاله ی معروف خود با عنوان «برخورد تمدن ها» چنین می گوید: «اختلافات فرهنگی و مذهبی منجر به اختلاف در زمینه های سیاسی شده و مسائل متعددی از حقوق بشر گرفته تا بحث مهاجرت، تجارت، بازرگانی و محیط زیست را شامل خواهد شد.» وی همچنین اضافه می کند: «از همه مهمتر، تلاش های غرب برای ارتقای ارزش های خود یعنی دموکراسی و لیبرالیسم در سطح جهانی، و همچنین تلاش هایش برای حفظ برتری نظامی و افزایش منافع اقتصادی، پاسخ های تلافی جویانه ای را از سوی دیگر تمدن ها در پی خواهد داشت.» در جای دیگر از این مقاله چنین آمده است: «نظریات غرب در خصوص فردگرایی، لیبرالیسم، قانون اساسی گرایی (constitutionalism)، حقوق بشر، برابری، آزادی، حاکمیت قانون، دموکراسی، بازار آزاد و جدایی دین از سیاست، اغلب بازتاب اندکی در فرهنگ های اسلامی، کنفوسیوسی، ژاپنی، هندو، بودایی و یا ارتدوکس به همراه دارد. تلاش های غرب به منظور گسترش این اندیشه ها، منجر به بروز واکنش علیه «امپریالیسم حقوق بشر» و با فشاری مجدد بر ارزش های بومی می گردد...» چنانچه مسئله از زاویه این نظریه بررسی شود، شاید این نتیجه

نخست وزیر سنگاپور (۱۹۹۰-۱۹۵۹) نخستین مدافعان و مطرح کنندگان این گفتمان می باشند (Shelton, op.cit., pp. 1056-1060).

سیاسی بودن این گفتمان عمدتاً به دور نخست و فضای اولیه ی طرح این بحث در اوایل دهه ی ۹۰ میلادی مربوط می شود که بسیار سیاسی و فاقد پایه های محکم تجربی بوده و در برگیرنده دو حوزه اصلی می شد: حوزه نخست شامل بحثهایی نظیر اولویت بندی نسلهای حقوق بشر، نسبی گرایی و جهانشمولی بود و حوزه دوم بحثهای اقتصادی نظیر اینکه آیا حکومتهای غیر دموکراتیک در ایجاد توسعه اقتصادی موفقترند یا نظامهای دموکراتیک، را شامل می شد. پس از این دوره، محوریت بحثها تغییر کرده و عمدتاً مسائلی نظیر اینکه آیا اساساً در آسیا زمینه های مشترک کافی در ارتباط با «ارزشهای آسیایی» وجود دارد یا خیر و یا مثلاً این مسئله که آیا «ارزشهای آسیایی» توان پاسخگویی به مسائل حقوق بشری و مسائل اقتصادی روز را دارند یا می باید از این ارزشها عبور کرد، و دیگر مسائلی از این قبیل مطرح شدند (Ibid., pp. 1056-1057).

با این همه هنوز میان دولتهای آسیایی اتفاق نظر در مورد این «ارزشها» وجود ندارد و در واقع یکی از علل عدم شکل گیری نظام منطقه ای در آسیا همین عدم توافق بر سر مفاهیم مشترک می باشد. (Kabir, op.cit., p.3) آسیا منطقه ای است که تفاوتهای بسیار زیاد مذهبی، زبانی، قومی و فرهنگی را در خود جای داده، لذا از این حیث باید گفت که یافتن مجموعه ای مشترک به عنوان «ارزشهای آسیایی» امری غیر ممکن است. (Joseph Chan, op.cit., p.70)

نتیجه گیری

بدون تردید «آسه آن» در میان تمامی نهادهایی که ذکر آنها رفت، از اهمیت و جایگاه ویژه ای

حاصل گردد که شکل گیری نظامی حقوق بشری بر مبنای معیارها و تعاریف تمدن غرب از حقوق بشر، در منطقه ی آسیای شرقی و جنوب شرقی که در برگیرنده ی تمدن های کنفیوسی و اسلامی است، امری غیرممکن خواهد بود. به ویژه آنکه هانتینگتون در این مقاله عنوان می کند که «یکی از کانون های اصلی برخورد، در آینده ی نزدیک، میان غرب و چند کشور اسلامی- کنفیوسی خواهد بود». همچنین شکل گیری «گفتمان ارزش های آسیایی»، از منظر نظریه ی «برخورد تمدن ها» نیز قابل بررسی و تأمل است. این نوشتار به هیچ روی در پی اثبات یا رد نظریه ی «برخورد تمدن ها» نبوده و ذکر این موارد صرفاً به منظور نشان دادن ابعاد گوناگون مسئله، و اینکه می توان از زوایای متعدد به موضوع عدم شکل گیری نظام منطقه ای در آسیای شرقی و جنوب شرقی پرداخت، می باشد. برای مشاهده مقاله هانتینگتون نگاه کنید به:

Samuel P. Huntington, 1993, pp. 22-49

همچنین برای مشاهده ی ترجمه ی فارسی مقاله ی فوق و مطالعه ی دیدگاه ها و انتقادهای مختلفی که توسط اندیشمندان آسیایی بر نظریه ی «برخورد تمدن ها» وارد شده، به این کتاب رجوع کنید: پاسخ آسیا به نظریه ی برخورد تمدن ها (مجموعه ی مقالات)، ترجمه خرازی، تهران، ۱۳۸۴

برخوردار می باشد. ایجاد «کمیسیون بین دولتی آسه آن در مورد حقوق بشر» گام مهمی در کارنامه عملکرد «آسه آن» در زمینه ی حقوق بشر بوده و بیانگر ارتقای جایگاه حقوق بشر نزد دولتهای این منطقه می باشد. علی رغم اهمیت فوق العاده ی تأسیس کمیسیون مذکور، به نظر نمی رسد مقصود نهایی دولتهای عضو «آسه آن» از تأسیس چنین کمیسینی، ایجاد سازوکار منطقه ای جامعی همچون نمونه هایی که در اروپا، آمریکا و آفریقا یافت می شوند، باشد. اساساً در ظرفیتهای پیش بینی شده برای این کمیسیون، کارویژه های نظارتی و قضایی به چشم نمی خورد. از هر روی به نظر می رسد کشورهای عضو «آسه آن» توانسته اند گامهای مؤثری را در پیش برد حقوق بشر بردارند. اقدامات حقوق بشری این سازمان منطقه ای، درخور توجه و بررسی بسیار است. مسلماً این اقدامات در آینده ای نه چندان دور کاملتر شده و زمینه های مساعدتری برای حمایت و توسعه ی حقوق بشر در این منطقه فراهم خواهد شد. این اقدامات بیانگر آن است که در میان دولتهای آسیایی نیاز به ایجاد سازوکارهایی برای حمایت از حقوق بشر احساس شده و در واقع تا زمانی که چنین احساسی در میان ملتها و دولتها ایجاد نگردد، عملاً هیچ اقدامی در این زمینه صورت نخواهد گرفت. این احساس نیاز تا پیش از این عمدتاً در میان مردمان آسیایی، و نه دولتهایشان، به چشم می خورد. در حقیقت ایجاد و گسترش سازمانهای غیردولتی نیز معلول همین احساس نیاز بوده است. اقدامات اخیر «آسه آن» بیانگر ورود دولتها در این عرصه است. به نظر می رسد چنانچه حضور سازمانهای غیردولتی در این عرصه افزایش یابد و تعاملی سازنده میان این نهادها با دولتهای منطقه برقرار گردد، آثار بسیار مثبتی در نحوه ی عملکرد هر سازوکار حقوق بشری که در آینده شکل بگیرد، مشاهده خواهد شد. مزیت برجسته ی حضور سازمانهای غیردولتی ایجاد تعامل میان مردم و دولت می باشد و این مانع از خودسری دولتها و سرپیچی آنها از قوانین و مقررات خواهد بود.

فهرست منابع

- فارسی

- خرازی، سید محمد صادق. (۱۳۸۴)، مترجم، پاسخ آسیا به نظریه ی برخورد تمدن ها (مجموعه ی مقالات)، تهران، انتشارات خورشید آفرین.
- رنجریان، امیرحسین، (۱۳۷۳)، تأملی بر حقوق بشر، فصلنامه راهبرد، شماره ی ۴.

– لاتین

- "ASEAN Charter", (2007), Available at: www.aseansec.org/publications/ASEAN-Charter.pdf
- "ASEAN Convention on Counter Terrorism", (2007), Available at: <http://www.aseansec.org/19250.htm>
- "ASEAN Declaration Against Trafficking in Persons Particularly Women and Children", 2004, Available at: <http://www.asean.org/16793.htm>
- "ASEAN Declaration on the Protection and Promotion of the Rights of Migrant Workers", 2007, Available at: <http://www.aseansec.org/19264.htm>
- "Bangkok Declaration" (Final Declaration of the Regional Meeting for Asia of the World Conference on Human Rights), 1993, Available at: graduateinstitute.ch/faculty/clapham/hrdoc/docs/bangkokdeclaration.pdf
- "Charter of the South Asian Association for Regional Cooperation", 1985, Available at: <http://www.saarc-sec.org/SAARC-Charter/5/#>
- "Declaration on the Elimination of Violence Against Women in the ASEAN Region", 2004, Available at: <http://www.asean.org/16189.htm>
- "SAARC Convention on Preventing & Combating Trafficking in Women & Children for Prostitution", 2002, Available at: <http://www.saarc-sec.org/userfiles/conv-trafficking.pdf>
- "Terms of Reference for ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights", (2009), Available at: www.aseansec.org/DOC-TOR-AHRB.pdf
- "The ASEAN Declaration" (Bangkok Declaration), 1967, Available at: <http://www.aseansec.org/1212.htm>.
- Asian Human Rights Charter, 1998, Available at: http://material.ahrchk.net/charter/mainfile.php/eng_charter/
- BAUER, Joanne R, BELL, Daniel A. (1999), (eds), **The East Asian Challenge for Human Rights**, United States of America, Cambridge

University Press.

- BELL, Daniel A.(1996),"The East Asian Challenge to Human Rights: Reflections on an East West Dialogue", Human Rights Quarterly, Vol. 18, No.3.
- CHAN, Joseph, "Thin and Tick Accounts of Human Rights", in JACOBSEN, BRUUN (eds.).
- CHEN, Albert H. Y., "Conclusion: Comparative Reflections on Human Rights in Asia", in Peerenboom, Petersen and Chen (eds.), pp. 487-517.
- Committee on Economic, Social and Cultural Rights, Concluding observations: "Consideration of Reports Submitted by States Parties under Article 44 of the Convention", Concluding observations: Philippines, E/C.12/PHL/CO/4 , 24 November 2008,
- Committee on the Elimination of Discrimination against Women, Concluding Comments: China, CEDAW/C/CHN/CO/6, 25 August 2006, Available at: [http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/CEDAW.C.CHN.CO.6.En?Opendocument](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/CEDAW.C.CHN.CO.6.En?Opendocument)
- DIOKNO, Maria Serena I.,"Once Again, The Asian Values Debate", in JACOBSEN, BRUUN (eds.).
- DONNELLY, Jack,(2003),**Human Rights in Theory and Practice**, Second Edition, United States of America, Cornell University Press.
- FREEMAN, Michael, "Universal Rights and Particular Cultures", in JACOBSEN, BRUUN (eds.).
- FUKUSHIMA, Akiko, "The ASEAN Regional Forum", WESLEY (ed.).
- GHAI, Yash.(2000),"Human Rights & Governance-The Asia Debate", Asia-Pacific Journal on Human Rights and Law.
- HASHIMOTO, Hidetoshi,(2004), **The Prospects for A Regional Human Rights Mechanism in East Asia**, New York and London, Routledge.
<http://www.aseansec.org/18060.htm>.

<http://www.aseansec.org/23531.htm>.

- HUAQIU, Liu,(1993), **Proposals for Human Rights Protection and Promotion, speech in Vienna**, published in Beijing Review, 28 June-4.
- Human Rights Council, "Written statement submitted by the Asian Legal Resource Centre (ALRC), a non-governmental organization in general consultative status", A/HRC/13/NGO/56, 23 February 2010, Available at: <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/HRC/13/NGO/56&Lang=E>
- Human Rights Council, Written statement submitted by the Asian Legal Resource Centre (ALRC), a non-governmental organization in general consultative status, A/HRC/15/NGO/14, 1 September 2010, Available at: <http://daccessods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/HRC/15/NGO/14&Lang=E>
- JACOBSEN, Michael and BRUUN, Ole, (2000), (eds.), **Human Rights and Asian Values(Contesting National Identities and Cultural Representations in Asia)**, Curzon Press.
- KABIR, Abul Hasnat Monjurul(2001), "Establishing National Human Rights Commission in South Asia: A Critical Analysis of the Processes and the Prospects", Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law, Volume.2 , Number.1.
- KELSALL, Michelle Staggs(2009),"The New ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights: Toothless Tiger or Tentative First Step?", Asia Pacific Issues, East-West Center, Available at: <http://www.eastwestcenter.org/fileadmin/stored/pdfs/api090.pdf>.
- PEERENBOOM, Randall, "An Empirical Overview of Rights Performance in Asia, France and the USA (The dominance of wealth in the interplay in economics, culture, law and governance)", in PEERENBOOM, PETERSEN and CHEN (eds).

- PEERENBOOM, Randall, PETERSEN, Carole J. & CHEN, Albert H. Y. (eds.)(2006), **Human Rights in Asia (A Comparative Legal Study of Twelve Asian Jurisdictions, France and the USA)**, Routledge, London and New York.
- Remarks by H.E. Abhisit Vejjajiva, Prime Minister of the Kingdom of Thailand, on the Occasion of the Inaugural Ceremony of the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (AICHR), Cha-Am Hua Hin, Thailand, 23 October 2009, Available at:
- Samuel P. Huntington(1993), "**The Clash of Civilization?**", Foreign Affairs, Vol. 72, N. 3.
- SEN, Amartya, "**Human Rights & Economic Achievements**", in BAUER and BELL (eds).
- SHELTON, Dinah(2008), **Regional Protection of Human Rights**, New York, Oxford University Press.
- SMITH, Rhona K.M., VAN DEN ANKER, Christien(2005), **The Essentials of Human Rights**, New York, Oxford University Press.
- TATSUO, Inoue, "**Liberal Democracy and Asian Orientalism**", in Joanne R. Bauer and Jonathan Bell (eds).
- Termsak, Chalermpanupap,(The Special Assistant to the Secretary-General of ASEAN),"**Promoting and Protecting Human Rights in ASEAN**", The Nation, 18,19 December 2008,Available at:
- TOMUSCHAT,Christian(2008),**Human Rights Between Idealism and Realism**, Second Edition, Oxford, Oxford University Press.
- WESLEY,Michael(ed.)(2003),**The RegionalOrganizations of the Asia-Pacific (Exploring Institutional Change)**, New York, Palgrave Macmillan.
- YASUAKI,Onuma(2000),"**In Quest of Intercivilisational'**, Human Rights: Universal vs. Relative, Human Rights Viewed from an Asian

Perspective", Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law.

- Websites

- <http://www.asean.org/>
- <http://www.aseansec.org/2833.htm>
- <http://actrav.ilo.org/actrav-english/telearn/global/ilo/blokit/saarc.htm>
- <http://www.alrehk.net/index.php>
- <http://www.alrc.net/>
- 6. http://ap.ohchr.org/documents/alldocs.aspx?doc_id=17460
- <http://www.forum-asia.org/>
- <http://www.achrweb.org/>
- <http://www.safhr.org/>
- <http://www.gov.cn/english/links/whitepapers.htm>